

Dohány (*Nicotiana tabacum*)

• **Rendszertani besorolás:**
Solanaceae (burgonyafélék),

• **Származás:**
D-Amerika,

• **Botanika:**
egyéves,
1-1,5 m magas,
nagy, széles levelek,
rózsaszín virágok,
toktermés.

• **Drog:**
levél (*Nicotianae folium*),

• **Hatóanyag:**
alkaloidok (nikotin, nornikotin, anabazin,
nikotirin)
flavonoidok,
kumarinok,
cseranyag,
gyanta.

• **Farmakológiai hatás:**
idegméreg, érszűkítő, inszekticid,

• **Felhasználás:**
rovarölő szer,
élvezeti szer (cigaretta, pipadohány, szivar,
tubák, bagó).

Kakaó (*Theobroma cacao*)

• **Rendszertani besorolás:**
Malvaceae (mályvafélék),

• **Származás:**
D-Amerika,

• **Botanika:**
10-15 m magas fa,
nagy, széles levelek,
kauliflória (virágok a törzsön),
toktermés (20-60 mag).

• **Drog:**
mag (*Cacao semen*),

• **Hatóanyag:**
alkaloidok (teobromin, koffein 0,2-0,3%, teofillin),
cseranyagok (katechin),
zsír 50-60%,
fehérje 12-16%,

• **Farmakológiai hatás:**
serkentő,

• **Felhasználás:**
élelmiszer, élvezeti szer (kakaópor, kakaóital,
kakaóvaj, csokoládé),
kozmetikumok.

Termesztés

- szaporítás: mag, oltás v. hajtásdugvány,
- árnyékoló fák közé,
- metszés: szétterülő korona kialakítása, ritkítás,
- termőre fordulás 3 év, kb. 60 évig gazdaságos,
- érés: 5-7 hónap,
- betakarítás: teljes érettségben késsel,
- kb. 20 termésből lesz 1 kg száraz kakaóbab,
- hozam: 0,5 t/ha (0,8-1 t/ha is elérhető).

Fő kakaótermelők: Elefántcsontpart, Indonézia,
Ghána, Nigéria, Kamerun, Brazília, Ecuador

7 millió ha, 3 millió t/év

Feldolgozás

- magvak fermentálása (3-6 nap)
- szárítás (napon 1 hét v. 60-70°C)
- osztályozás,
- pörkölés (10-45 perc, 90-140°C),
- maghéj eltávolítása,
- őrlés, péppé formálás.

kakaópor: kakaómasszából a kakaóvaj 2/3-át
kivonják

csokoládé: kakaómassza + cukor, kakaóvaj, (tejpor)

Kólafa (*Cola acuminata*, *C. nitida*)

• **Rendszertani besorolás:**
Malvaceae (mályvafélék),

• **Származás:**
Afrika,

• **Botanika:**
15-20 m magas fa,
széles lándzsás levelek,
sárga - bordó virágok,
toktermés (5-10 mag).

- **Drog:**
mag (*Colae semen*),
- **Hatóanyag:**
alkaloidok (koffein 1-1,5%, teobromin, teofillin),
cseranyagok (katechin),
- **Farmakológiai hatás:**
serkentő, vizelethajtó, simaizom-görcsoldó,
- **Felhasználás:**
élelmiszer, élvezeti szer (kóla üdítő),
népi gyógyászat: fejfájás, terhességi hányás
ellen.

Kávé (*Coffea arabica*, *Coffea canephora*)

- **Rendszertani besorolás:**
Rubiaceae (buzérfélék),
- **Származás:**
Etiópia (*C. arabica*), NY-Afrika (*C. canephora*)
- **Botanika:**
4-7 m (*C. canephora* akár 20 m) magas fák v.
cserjék,
sötétzöld, bőrnemű, fényes levelek,
fehér, illatos virágok,
csonthéjas termés.

- **Drog:**
mag (*Coffeae semen*),
- **Hatóanyag:**
alkaloidok (koffein 1-1,5%, teobromin, teofillin),
klorogénsav,
diterpének,
zsíros olaj,
cseranyag.

- **Farmakológiai hatás:**
serkentő, vizelethajtó, simaizom-görcsoldó,
 - **Felhasználás:**
évezeti szer, üdítőitalgyártás.
- (koffein halálos dózisa: 5-10 g)

Termesztés

- szaporítás: magról v. dugványról (hibrideket és *C. canephora*),
- kiültetés 1 éves korban,
- metszés → több szár, magasság 1,5-3 m,
- termőre fordulás 3-5 év,
- érés: megporzás után 9 hónap (*C. arabica*) -
11 hónap (*C. canephora*),
- betakarítás évi 3-4 x, teljes érésben kézzel v.
géppel,
- hozam: 0,75 - 2,5 t/ha.

Feldolgozás

- **száraz eljárás:** napon szárítás 20-25 napig, majd terméshéj eltávolítása géppel (rosszabb minőség),
- **nedves eljárás:** mosás → terméshéj eltávolítása mechanikai úton → fermentáció (1 nap) (maradék terméshéj eltávolítása) → mosás → szárítás,
- 5 kg termés → 1 kg nyers (száraz) kávé,
- nyersen sokáig tárolható,
- pörkölés (200-250°C) a felhasználó országban.

Pörkölési szintek:

- hamburgi (világos)
- bécsi (közepbarna)
- francia (sötétbarna)
- olasz (mély sötétbarna)

Fő kávétermelők: Brazília, Vietnam, Indonézia, Kolumbia, Etiópia, Peru

10,5 millió ha, 7-8 millió t/év

Tea (*Camellia sinensis*)

• Rendszertani besorolás:

Theaceae (teafélék),

• Származás:

D-Kína, É-Mianmar (Burma),

• Botanika:

8-10 m magas fák v. cserjék,
bőrnemű levelek,
fehér, sárgásfehér, rózsaszín virágok,
toktermés.

• Drog:

levél (*Camelliae folium*),

• Hatóanyag:

alkaloidok (koffein 2-5%, teobromin, teofillin),
flavonoidok,
cseranyag (katechin),

• Farmakológiai hatás:

serkentő, vizelethajtó, simaizom-görcsoldó,
antioxidáns,

• Felhasználás:

élvezeti szer, élelmiszer.

Termesztés

- szaporítás: mag v. félfás dugvány,
- egyedi bokrok v. sövény,
- sok metszés → sűrű lombzat, magasság 1,5m (1-3 évente nagyobb visszavágás; 15-20 évente 40 cm-re vissza),
- termőre fordulás 3-4 év, 50 évig jól terem,
- betakarítás: hajtások csúcsát 2-4 levéllel szedni 1-3 hetente kézzel v. géppel,
- hozam: 1-1,5 t/ha (4 t/ha is elérhető).

Fő teatermelők: Kína, India, Kenya, Srí Lanka, Törökország, Vietnam
2,3 millió ha, 3 millió t/év

- fény-, víz- és tápanyagigényes,
- **C. sinensis var. sinensis**: kicsi levelek, nagyon aromás, szárazság- és hidegtűrő, kevesebbet terem,
- **C. sinensis var. assamica**: nagyobb levelek, szárazságra és hidegre érzékeny, többet terem,
- természetesen általában a hibridjeik

Feldolgozás

- **fekete tea:**

hagyományos: fonnyasztás (légáramban) → 4-9 „sodrás” (köztük rostálás) → fermentálás (3-4 h, max. 25°C, 90% pára) → gyorsaszárítás (90-95°C) → rostálás → osztályozás,

CTC módszer (crush, tear, curl):
1-2 h fermentálás,

- **sárga tea**: felforrósítás → formázás → melegítés (fokozatos, enyhe, késői fermentáció)
- **oolong tea**: napon előkezelés → fonnyasztás 4-8 h → rövid fermentáció

- **zöld tea**: fonnyasztás v. gőzölés → sodrás → szárítás, (nincs fermentáció!)
- **fehér tea**: fonnyasztás → szárítás (nincs fermentáció!)
- **vörös tea = rooibos !**

Bétel(dió) (*Areca catechu*)

- **Rendszertani besorolás:**

Arecaceae (pálmafélék),

- **Származás:**

Malajzia,

- **Botanika:**

egyszikű,
10-15 m magas,
gyűrű alakú levélripacsok,
koronában 8-10 levél,
torzsvirágzat,
csonthéjas termés.

- **Drog:**

mag (*Arecae semen*),

- **Hatóanyag:**

alkaloidok (arecaidin, arecolin),
cseranyagok,
festékanyag (arekavörös),

- **Farmakológiai hatás:**

bódító,

- **Felhasználás:**

élvezeti szer (bételrágás).